

Primacy of the Armenian Apostolic Orthodox Church
of the United Kingdom and Republic of Ireland

His Grace Bishop Hovakim Manukyan, Primate

Saint Yeghiche Armenian Church Parish

Սբ Եղիշէ Հայոց Եկեղեցւոյ Ծուխ

Cranley Gardens, Kensington London, SW7 3BB

t. +44 (0)20 7373 8133 Pastoral office email. info@styeoghiche.org.uk

www.styeoghiche.org.uk <https://www.facebook.com/StYeghiche>

SUNDAY BULLETIN

1: List of the Sunday Reading,

29th October 2017

Bulletin No 45/17

Seventh Sunday of the Exaltation of the Holy Cross—Discovery of the Holy Cross

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼԻ ԿՈՂՄԷ 1 ԿՈՐՆԹԱՑԻՆԵՐԻՆ ԳՐՈՒԱԾ ՆԱՍՏԱԿԷՆ 1 :18-24

Արդարեւ խաչին քարոզութիւնը յիմարութիւն է անոնց համար՝ որ կը կորսուին, իսկ մեզի համար՝ որ փրկուած ենք Աստուծոյ զօրութիւնն է:

Որովհետեւ գրուած է. «Իմաստուններուն իմաստութիւնը պիտի կորսնցնեն, ու խելացիներուն խելքը պիտի ջնջեն»:

Ո՛ր է իմաստունը, ո՛ր է դպիրը, ո՛ր է այս աշխարհի վիճաբանողը. միթէ Աստուած չիմարացո՞ւց այս աշխարհի իմաստութիւնը: Արդարեւ՝ քանի աշխարհը իր իմաստութեամբ չճանչցաւ Աստուած՝ անոր իմաստութեան մէջ, Աստուած բարեհաճեցաւ քարոզութեան յիմարութեամբ փրկել անո՞նք՝ որ կը հաւատան. որովհետեւ Հրեաները նշան կը պահանջեն, եւ Յոյները իմաստութիւն կը փնտռեն, իսկ մենք կը քարոզենք խաչեալ Քրիստոսը, զայթակղութիւն՝ Հրեաներուն, ու յիմարութիւն՝ Յոյներուն. բայց անոնց որ կանչուած են, թէ՛ Հրեաներուն եւ թէ՛ Յոյներուն, Քրիստոսը Աստուծոյ զօրութիւնը եւ Աստուծոյ իմաստութիւնը.

Paul Writes to Corinthians

The Epistle of St Paul to the 1 Corinthians 1:18-24

The Wisdom of God

For the word of the cross is foolishness to those who are perishing, but to us who are being saved it is the power of God.

For it is written, "I WILL DESTROY THE WISDOM OF THE WISE, AND THE CLEVERNESS OF THE CLEVER I WILL SET ASIDE."

Where is the wise man? Where is the scribe? Where is the debater of this age? Has not God made foolish the wisdom of the world? For since in the wisdom of God the world through its wisdom did not *come to* know God, God was well-pleased through the foolishness of the message preached to save those who believe. For indeed Jews ask for signs and Greeks search for wisdom; but we preach Christ crucified, to Jews a stumbling block and to Gentiles foolishness, but to those who are the called, both Jews and Greeks, Christ the power of God and the wisdom of God.

ՈՂՋՈՅՆ Ս ՊԱՏԱՐԱԳԻ – KISS OF PEACE

ՈՂՋՈՅՆ ՏՈՒՔ ՄԻՄԻԱՆԶ, *Voghchooyn dook mimiantz*, Give greetings to one another,

ՔՐԻՍՏՈՍ Ի ՄԷՋ ՄԵՐ ՅԱՅՏՆԵՑԱԻ, *Kristos ee metch mer haidnetzav*,

Christ is revealed among us,

ՕՐՀՆԱԼ Է ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, *Orhnial eh haidnootiunn kristosi*,

2: A short interpretation of the Gospel reading under the title The hard sayings'

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԱԻՔՏԱՐԱՆԵՆ ԸՍՏ ՄԱՏԹԷՈՍԻ 24:27-36

Քանի որ ինչպես փայլակը կելլէ արեւելքէն ու կ'երեւնայ մինչեւ արեւմուտք, ա՛յնպէս պիտի ըլլայ մարդու Որդիին գալուստը: Որովհետեւ ո՛ր որ դիակ կայ, հո՛ն պիտի հաւաքուին արծիւները»:

«Եւ այդ օրերու տառապանքէն անմիջապէս ետք՝ արեւը պիտի խաւարի ու լուսինը պիտի չտայ իր փայլը. աստղերը պիտի իյնան երկինքէն, երկինքի զօրութիւնները պիտի սարսին, եւ ա՛յն ատեն մարդու Որդիին նշանը պիտի երեւնայ երկինքի մէջ: Այն ատեն երկրի բոլոր տոհմերը պիտի հեծեծեն, ու պիտի տեսնեն մարդու Որդին՝ որ կու գայ երկինքի ամպերուն վրայ, զօրութեամբ ու մեծ փառքով: Եւ ան պիտի դրկէ իր հրեշտակները բարձրաձայն փողով, ու պիտի հաւաքեն իր ընտրեալները չորս հովերէն, երկինքի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը»:

«Թգենի՛է՛ն սորվեցէք առակ մը. երբ անոր ոստերը կակուղնան եւ տերեւները ցցուին՝ կը հասկնաք թէ ամառը մօտ է: Նո՛յնպէս դուք՝ երբ տեսնէք այս բոլոր բաները, գիտցէ՛ք թէ մօտ է՝ դռներուն քով: Ճշմարտապէս կը յայտարարեմ ձեզի. “Այս սերունդը պիտի չանցնի, մինչեւ որ այս բոլոր բաները ըլլան”: Երկինք ու երկիր պիտի անցնին, բայց իմ խօսքերս բնաւ պիտի չանցնին»:

«Իսկ այդ օրն ու ժամը՝ ո՛չ մէկ մարդ գիտէ, ո՛չ ալ երկինքի հրեշտակները, հապա՛ միա՛յն իմ Հայրս:

The Holy Gospel of Jesus Christ according to Matthew 24:27-36

“For just as the lightning comes from the east and flashes even to the west, so will the coming of the Son of Man be. “Wherever the corpse is, there the vultures will gather.

The Glorious Return

“But immediately after the tribulation of those days THE SUN WILL BE DARKENED, AND THE MOON WILL NOT GIVE ITS LIGHT, AND THE STARS WILL FALL from the sky, and the powers of the heavens will be shaken. “And then the sign of the Son of Man will appear in the sky, and then all the tribes of the earth will mourn, and they will see the SON OF MAN COMING ON THE CLOUDS OF THE SKY with power and great glory. “And He will send forth His angels with A GREAT TRUMPET and THEY WILL GATHER TOGETHER His elect from the four winds, from one end of the sky to the other.

Parable of the Fig Tree

“Now learn the parable from the fig tree: when its branch has already become tender and puts forth its leaves, you know that summer is near; so, you too, when you see all these things, recognize that He is near, *right* at the door. “Truly I say to you, this generation will not pass away until all these things take place. “Heaven and earth will pass away, but My words will not pass away.

“But of that day and hour no one knows, not even the angels of heaven, nor the Son, but the Father alone.

Տասներկու Սբ. Վարդապետների՝ Ռեթեսի, Դիոնեսիոսի, Մեղիեստրոսի, Աթանասի, Կյուրեղ Երուսաղեմացու, Եփրեմ Խուրի Ասորու, Բարսեղ Կեսարացու, Գրիգոր

Այս հայրերը կամ վարդապետները եղել են առաքինի կյանքով ու նկարագրով հռչակված անձնավորություններ, որոնք եկեղեցու կողմից դասվել են սրբերի կարգը և ճանաչվել որպէս Ընդհանրական Եկեղեցու մեծ հայրեր, Սուրբ Գրքի հեղինակավոր մեկնիչներ, քրիստոնեական հավատի ուղղափառ ավանդապահներ:

Տասներկու վարդապետների գործունեության կարևորագույն առանցքն ուղղափառ հավատի պահպանությունն ու անաղարտ փոխանցելն էր սերունդներին: Քրիստոնեության հիմնադրման օրվանից գոյություն են ունեցել հերետիկոսներ, հերձվածողներ, որոնց հետևորդները, սխալ ընկալելով ու մեկնաբանելով Աստծո խոսքը, առաջացրել ու զարգացրել են թյուր պատկերացումներ և մոլար ուսմունքներ՝ կապված քրիստոնեական վարդապետության հիմնարար սկզբունքների հետ: Բայց ի հակադրություն նրանց՝ եկեղեցու տասներկու վարդապետները, ամբողջության մեջ ըմբռնելով աստվածային հայտնությունը, տվել են վարդապետական առանցքային դրույթների և սկզբունքների ճշգրիտ մեկնությունը՝ ուղղափառության սահմաններում զարգացնելով եկեղեցական աստվածաբանությունը:

Տասներկու վարդապետների դերն ու նշանակությունն այսօր, առավել քան երբևէ անհրաժեշտ են մեր հասարակության համար, որտեղ ներթափանցել են Սուրբ Գրքի կամայական մեկնիչներ, որոնք Աստծո խոսքի՝ իրենց ոչ ճիշտ ընկալումներն ու պատկերացումները պատվաստում են մեր ժողովրդի

3: List of the Feasts celebrated in the Armenian church

զավակների մտայնության մեջ՝ հեռացնելով նրանց ոչ միայն իրական, ճշմարիտ փրկության ճանապարհից, այլև մեր ազգային գիտակցությունից, Աստվածաշունչ մատյանի ուղղափառ մեկնությամբ ձևավորված մտածողությունից, նաև ազգային դիմագծից ու նկարագրից: Ուստի, այս տոներ մեզ համար ևս մեկ պատեհ առիթ է արժևորելու մեր նախնյաց թողած հարուստ ժառանգությունը՝ հավատարիմ մնալով մեր եկեղեցուն և Քրիստոսի Եկեղեցու Սբ. Հայրերի լույս հավաստին:

Commemoration of the Twelve Archimandrites – Sts. Retheos, Dionisios, Selbestros, Athanas, Cyril of Jerusalem, Ephrem Khourie Assyrian, Vasil (Barsegh) of Caesaria, Gregory of Nyssa, Gregory the Theologian, Epiphan of Cyprus, John Chrysostom and Cyril

Those Archimandrites (Holy Doctors) or Church Fathers (Hierotheus of Athens, Dionysius of Areopagite, Silverst of Rome, Athanasius of Alexandria, Cyril of Jerusalem, Ephraem the Syrian, Barsegh (Vasil) of Caesaria, Gregory of Nyssa, Gregory of Nyssa, Gregory the Theologian, Epiphanius of Cyprus, John Chrysostom and Cyril of Alexandria) have been famous for leading a pious and devote life and are considered to be the Fathers of the Universal Church, respectable interpreters of the Holy Bible and orthodox maintainers of the Christian Faith.

The main goal of the twelve Church Fathers' activity was maintenance and passing to the coming generations the orthodox faith. Heresies and sects and their followers have existed since the existence of Christianity. They have falsely comprehended and interpreted the Word of God, have set forth and developed false and misleading teachings related to the fundamental principles of Christianity. In contrast to them, the twelve Church Fathers, comprehending the divine revelation in the whole, have provided the true interpretation of the doctrinal key points and principles and have developed ecclesiastical theology.

The role of the twelve Church Fathers is at present especially important for our society, where various false interpreters of the Holy Bible have intruded.

Feast of the Discovery of the Holy Cross

The Feast of the Discovery of the Holy Cross is one of the four feasts dedicated to Christ's Holy Christ.

In 327 AD Heghineh, the Mother of the Byzantine King Kostandianos, visits Jerusalem with the aim to search the holy Cross of the lord. A Jew, named Judas, helps the King's mother to search the site where Christ was crucified – Golgotha. In the result of searches the wooden crosses of Christ and the two criminals crucified together with him are found. For recognizing the Lord's Cross, the remains of a young man are put on the crosses in turn. On one of the crosses the young man rises to life and thus the Lord's Cross is identified. After that miracle the Jew converts to Christianity and later becomes the Bishop Cyril of Jerusalem. After the discovery of the Holy Cross Heghineh renovates the Holy Places of Jerusalem and builds the Church of Holy Resurrection of Golgotha, where later the Lord's cross is installed.

The Armenian Apostolic Church celebrates the Feast of the Discovery of the Holy Cross on the Sunday during the period October 23-29.

Մահացածի համար տևական սուգ անելու մասին

Եկեղեցական կանոնն արգելում է մահացածի համար տևական սուգ անելը: Եթե մեռածի հարազատները շարունակում են երկար ժամանակ ողբալ ննջեցյալի վրա, ապա, ըստ եկեղեցական կանոնի, այդ մարդիկ զրկվում են եկեղեցում [Հաղորդություն](#) ստանալուց, և հոգևորականները չեն ընդունում նրանց խնդրանքով այդ ննջեցյալի համար [հոգեհանգստյան](#) արարողություն կատարել: Սակայն քահանան պարտավոր է իր նախաձեռնությամբ հիշել ննջեցյալին [մեռելոցի օրերին](#)՝ հոգեհանգստյան արարողությունը կատարելու ժամանակ: Նման մի կանոն կա մեկ այլ պարագայի համար: Երբ մահացող մարդը պատվիրում է իր հարազատներին ողբալ իր մահը արցունքերով, լաց ու կոծով, և երբ հետո հարազատները չեն հետևում մահացածի այս ցանկությանը, որ հատուկ է հեթանոսներին կամ անհավատներին, մահացածի հարազատներն ու մերձավորները չեն զրկվում Հաղորդությունից, սակայն քահանան իրավունք չունի որևէ արարողություն կատարելու այդ ննջեցյալի առնչությամբ:

Երբ մեր վիշտը սահմաններ չունի, նշանակում է՝ մերժում ենք [Քրիստոսի Հաղորդությունը](#), հարության հույսը բոլոր մահացածների, հոգու անմահությունը և հույսը հանդերձյալ կյանքի:

Հին Կտակարանում օրենքներ կային, որոնք արգելում էին նույնիսկ դիպչելը դիակին, որովհետև դիպչելու դեպքում մարդն անմաքուր էր համարվում ([Թվեր 6.6-7, 19.11-13](#)): Մաքրվելու համար նա

4: Հոգեհանգիստ - Memorial Service

պետք է իրեն լվար հատուկ ջրով, որ հրեաների կողմից գործածվում էր մաքրման կրոնական արարողությունների համար: Եվ գուցե սրա հիշատակումով է հայերիս մոտ տարածվել նման մի սովորություն: Երբ թաղման օրը կամ դրան անմիջապես հաջորդող օրերին վերադառնում են գերեզմանոցից, ձեռքները լվանում են տան մուտքի առջև: Հավանաբար սա նշանակում է նաև վիշտը տանից դուրս թողնելը և քրիստոնեական չափավորությունը սգի և տխրության մեջ:

Աղամ քահանա Մակարյան. Քրիստոնեության իսկությունը (գիտելիքներ հավատացյալներին)

A memorial service at St Yeghiche Armenian Church is requested:

By Mr & Mrs Garabed and Hranoush Atanosian and Family for the soul of their Daughter and Sister the late **ANOUSH ATANOSIAN**, and for the soul of the late **SIRVART PATALIAN**, also for all the old and new deceased members of the **ATANOSIAN, BOGHOSIAN** and **SOSIKIAN** Families.

By Armand, Aline and Tamar Abramian, and Aram and Alice Martirosian for the soul of their Son, Brother, Nephew and cousin the late **ANDRE ABRAMIAN**, , on the 7th anniversary memorial of his passing, also for all the old and new deceased members of **ABRAMIAN** and **MARTIROSSIAN** Families.

May the Lord rest the souls of the deceased members of our community in peace and console their loved ones with the comforting power of His Holy Spirit.

***Welcome:** We wish to welcome those who are visiting our church. The Parish Council would like to invite you to make St. Yeghiche Armenian Church your spiritual home. You are cordially invite you to register as parish member and take part in the Service and activities of our Church.*

ENQUIRIES:

For ecclesiastical/parish matters including requests for Christenings, Home Blessing (Dnorhnek), Donations in Lieu of Flowers, arrangements for Marriages and other church administrative matters please contact Mr Viken Haladjian, phone: **07970 146 280** or **020 7373 8133** or by emailing info@styeghiche.org.uk Alternatively please approach a member of the Parish Council at church every Sunday after Badarak.

Requiem Service (Hokehankisd)

For Requiem Service (Hokehankisd), please call the church office at **020 7373 8133**, or e-mail us your request to info@styeghiche.org.uk by Thursday, in order to include the name(s) of your beloved one(s) in the Sunday bulletin. There is no set monetary amount for requesting Hokehankisd; any amount donated is appropriate and appreciated.

Please remember our Church in your prayers.

ANNOUNCEMENT:

Your kind donations are gratefully accepted:

In order to meet the ever increasing church functioning expenses, The St Yeghiche Parish Council would like to appeal to all members of the community for their annual membership dues and generous donations. Please complete this form and hand your donation to the members of the Parish Council at the side entrance of the Church. Alternatively please post your cheque to: St Yeghiche Armenian Church Parish c/o Dr. Setrag Karanfilian, 13b Cranley Gardens, Kensington London, SW7 3BB. Please make your cheques payable to: "St Yeghiche Armenian Church".

Alternatively you can arrange a standing order or donation by bank transfer to our St Yeghiche Armenian Church Parish Ltd Account at:

HSBC, Acc.no: 42674432, Sort code: 40-02-26, IBAN: GB73MIL40022642674432, BIC: MIDLGB2106F

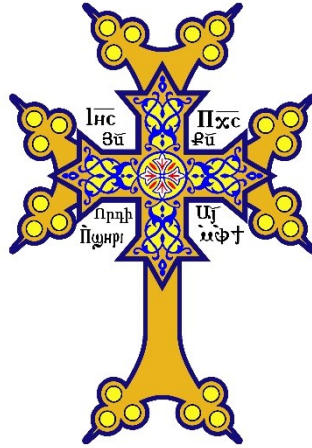
I wish to arrange a standing order/make a donation £to the St Yeghiche Arm. Church Parish.

Name:

Address:

Tel:.....Email:.....

Տոն Խաչի Գյուտի

Տոնի մասին համառոտ

Խաչի Գյուտը Քրիստոսի խաչափայտին նվիրված չորս տոներից է։ 327 թվականին բյուզանդական Կոստանդիանոս կայսեր մայրը՝ Հեղինեն, Տիրոջ խաչը գտնելու նպատակով այցելում է Երուսաղեմ։ Հուդա անունով մի հրեա օգնում է կայսրուհուն գտնել Քրիստոսի խաչվելու վայրը՝ Գողգոթան, որտեղ որոնումների արդյունքում հայտնաբերվում են Հիսուսի և նրան խաչակից երկու ավագանների խաչերը։ Տիրոջ խաչը ճանաչելու համար մի պատանու դիակ հերթով դնում են դրանց վրա, որոնցից մեկի վրա պատանին հարություն է առնում, և այդպես ճանաչվում է տերունական խաչը։ Այդ հրաշքից հրեա Հուդան քրիստոնեություն է ընդունում և հետո դառնում է Երուսաղեմի Կյուրեղ եպիսկոպոսը։ Խաչափայտի գյուտից հետո Հեղինեն բարեգարդում է Երուսաղեմի սրբազան վայրերը, իսկ Գողգոթայում կառուցում Մբ. Հարություն եկեղեցին, որտեղ հետագայում գետեղվում է Տիրոջ խաչափայտը։

Տոնի մասին մանրամասն

Խաչվերացի յոթերորդ կիրակին Գյուտ խաչի տոնն է։ Քահանաները զգեստավորված գալիս են ատյան և ասում «Հրաշակերտ և զօրեղ» օրհնությունը։ Օրվա երեքսրբյանն է. «Սուրբ Աստուած, սուրբ և հզոր, սուրբ և անմահ, որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա՛ մեզ»։

Երբ մեր Տերն ամբողջացրեց Իր փրկական տնօրինությունները և համբարձվեց երկինք, փրկական Խաչն անխնամ մնաց Գողգոթայում՝ իբրև դատապարտության և մահվան գործիք։ Եվ զարնանը, երբ բույսերը ծաղկում են, ու մանուկներն իրենց սովորության համաձայն խաղում դալար խոտի վրա, մի կաղ մանուկ, իր ընկերների հետ խաղալիս, հանկարծ դիպչում է կենարար Խաչափայտին, ինչից ամրանում են նրա ոտքերը, և նա անմիջապես սկսում է վազել և օրհնել Աստծուն ու գոհանալ կենսակիր նշանից։ Այդ դեպքն առիթ հանդիսացավ, որպեսզի Խաչի համբավը տարածվի, և կաղերը, կույրերը, բորոտներն ու առհասարակ բոլոր հիվանդները բժշկվեն Խաչափայտի միջոցով։ Դրանից հետո Հակոբոս Տյառնեղբայրը Խաչափայտը վերցրեց իր մոտ։

Սուրբ Խաչի գյուտով հավատացյալները ուրախացան, իսկ անհավատները հույժ տրտմեցին: Իսկ հրեաները, ովքեր կամովին իրենց հեռացրին ճշմարիտ Լույսից, գլխահակ դարձան, որոնց մասին Եսային ասում է. «Ո՞վ է կույրը, եթե ոչ Իմ ծառաները, ովքե՞ր են խուլերը, եթե ոչ այն մարդիկ, որ տիրում են նրանց» (Եսայի Բ 19): Հրեաները, տեսնելով Խաչի սքանչելագործությունները, նախանձից այրվելով Հակոբոսից հափշտակեցին Խաչափայտը և դրեցին Երուսաղեմի տաճարի Գեղեցիկ կոչվող դռան մոտ, որտեղ մի անդամալույծ էր մշտապես նստում՝ ողորմություն խնդրելու համար:

Մի օր, երբ անդամալույծը երկար նստելուց նիրհում էր, Խաչի գորությունից հանկարծակի արթնանում է և ամբողջովին բժշկված՝ տեղից վեր թռնում՝ փառաբանելով Քրիստոսին: Ապա մի բորոտ է բժշկվում, ամբողջովին իր վրայից թափելով ապականված մորթը և գոհություն հայտնում աստվածընկալ Խաչին: Այդ տեսնելով՝ հրեաները Խաչը տանում են ու դնում Տիրոջ գերեզմանի մեջ և մի վեմով փակում: Սակայն վեմի ճեղքերից հրաշալի լույս է ելնում ու բժշկում այն նեղյալներին, ովքեր այցելում էին Տիրոջ գերեզմանին: Այս անգամ հրեաները Աֆրոդիտեի պատկերն են կանգնեցնում վեմի վրա, որպեսզի ժողովուրդը կարծի, թե Աֆրոդիտեն է նրանց բժշկում:

Այդ օրերին սուրբ Պետրոս առաքյալի միջոցով հավատի է գալիս Կլավդիոս կայսեր կինը՝ Պատրոնիկեն, ով մեծ հույսով իր որդիների ու դուստրերի հետ Հռոմից գալիս է Երուսաղեմ՝ երկրպագելու տերունական վայրերին: Թագուհին այնտեղ շրջելուց հետո, Հակոբոս Տյառնեղբոր ընկերակցությամբ այցելում է Տիրոջ գերեզմանին և այն մաքրելուց, բացելուց և կարգի բերելուց հետո, այդտեղ գտնում Տիրոջ Աստվածընկալ Խաչափայտը, դրված ավազակների խաչափայտերի հետ միասին: Այն պահին, երբ տիկինն ուրախացած մտնում է Տիրոջ հարության վայրը, նրա դուստրերից մեկը հանկարծամահ է լինում: Սուրբ Հոգու ազդեցությամբ նրանք մահացածի վրա հաջորդաբար դնում են խաչափայտերն ու աղոթում:

Ձախակողմյան ավազակի խաչափայտից ոչ մի օգուտ չի լինում, իսկ աջակողմյան ավազակի խաչափայտի ազդեցությամբ բացվում է միայն արքայադստեր աջ աչքը: Իսկ երբ մահացածի վրա դնում են Տիրոջ Խաչափայտը, արքայադուստրն անմիջապես կենդանանում է, և ներկաները, տեսնելով հրաշքը, խոնարհվում են ու երկրպագում կենարար խաչափայտը: Այսպիսով՝ երեք խաչափայտերից գտնվում է այն, որը պատկանում էր Տիրոջը: Ապա թագուհին խաչափայտը հանձնում է Հակոբոս Տյառնեղբորը և փոխարենը կենարար փայտից մի մասունք խնդրում, որը գոհությամբ վերցնելով՝ գնում է Հռոմ:

Հակոբոս Տյառնեղբայրը Խաչափայտը պահում է եկեղեցում և Ծաղկազարդի տոնից սկսած

մինչև սեպտեմբերի 14-ը, ամեն կիրակի՝ առավոտյան և երեկոյան, այն դուրս է բերում, բարձրացնում ու ասում. «Խաչի Քո Քրիստոս երկիր պագանեմք...»: Որից հետո խաչափայտը դրվում էր եկեղեցու սրբարանում՝ մինչև հաջորդ Ծաղկագարդը: Կլավդիոս կայսեր վախճանվելուց հետո իշխանությունն անցնում է Ներոնի ձեռքը, ով հալածանքներ է սկսում Տիրոջ Եկեղեցու դեմ: Հրեաներն էլ, օգտվելով առիթից, սպանում են Հակոբոս Տյառնեղբորը և Խաչափայտը թաղում Գողգոթայի վրա, մի խոր փոսի մեջ, և այդ տեղը վերածում աղբանոցի: Խաչափայտն այդտեղ մնում է շուրջ երեք հարյուր տարի՝ մինչև Կոստանդիանոս բարեպաշտ կայսեր ժամանակները, երբ Եկեղեցին խաղաղություն է գտնում:

ԽԱՉԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՏԸ

Երեք հարյուր տարի անց Հեղինե թագուհին՝ Կոստանդիանոս կայսեր մայրը, տեսիլքով Աստծուց հրաման է ստանում գնալ Երուսաղեմ, փնտրել ու գտնել Քրիստոսի Խաչափայտը և տնօրինական վայրերում տաճարներ կառուցել: Հեղինեն տեսիլքը պատմում է Կոստանդիանոսին և նրան հայտնում Աստծու հրամանը: Կայսրը հոժարությամբ ու մեծ հավատով ընդունում է մոր խոսքերը, միջոցներ է տրամադրում այդ գործն իրականացնելու համար և թագուհուն՝ մեծ շքախմբով ու բազում օգնականներով, ճանապարհում դեպի Երուսաղեմ: Թագուհին, գալով Երուսաղեմ, քաղաքը գտնում է ավերված ու թալանված, այնպես՝ ինչպես մարգարեացել էր Եսային. «Ձեր երկիրն ավերակ է, ձեր քաղաքները՝ հրո ճարակ, թշնամի ցեղերից ավերված ու ամայացած, ձեր հողի բարիքները ձեր իսկ աչքի առաջ օտարներն են ուտում: Սիոնի դուստր Երուսաղեմը պիտի մնա լքված, ինչպես տաղավարը՝ այգում, մրգապահների հյուղակ՝ սեխի պարտեզում, ինչպես պաշարման մեջ գտնվող քաղաքը» (Եսայի Ա 8): Երբ 70 թ. հռոմեական զորքերն ավերեցին Երուսաղեմը և հիմնահատակ քանդեցին տաճարը, սովից ու պատերազմներից մեկ միլիոնից ավելի հրեաներ կոտորվեցին, իսկ մնացածն էլ գերվեցի և ցրվեցին աշխարհով մեկ: Այդ օրերին Երուսաղեմն արդեն չունեւ իր նախկին փառքը: Բացի այդ 64 թվականից սկսած մինչև 313 թվականը՝ մինչև Կոստանդիանոս Մեծի գահակալության երկրորդ տարին, մեծ հալածանքների ենթարկվեց Քրիստոսի Եկեղեցին: Հրեաներն ու հեթանոսները, չհանդուրժելով քրիստոնյաների մատուցած պաշտամունքը Խաչյալին, ամեն կերպ ցանկանում էին աշխարհի երեսից վերացնել Տիրոջ փառքը հիշեցնող ամեն ինչ, որպեսզի դրանով իսպառ ջնջեն Նրա հիշատակը: Այդ պատճառով էլ նրանք թաքցրեցին Տիրոջ Խաչափայտը՝ ավազակների երկու խաչափայտերի հետ միասին թաղելով այն հողում, և այդ տեղում կառուցեցին հեթանոսական կռատուն:

Այդ օրերին Երուսաղեմում միայն Հուդա անունով մեկը գիտեր խաչի գտնվելու վայրը,

տեղեկացած իր նախնիների գրավոր ավանդությունն էրից: Սակայն նա չէր ցանկանում հայտնել և թագուհու խնդրանքներին ու հորդորներին անտարբեր էր վերաբերում, մինչև որ թագուհին ճարահատյալ բանտարկում է նրան:

Հուդան վեց օր առանց հացի մնալով մի ցամաքած ջրհորի հատակում՝ ի վերջո հայտնում է Խաչափայտի տեղը, և թագուհին ձեռնարկում է Խաչափայտի որոնումները Գողգոթայի վրա: Խաչափայտը բավականին խորն էր թաղված հողի տակ, ինչը մեծ աշխատանք և շատ ժամանակ էր պահանջում որոնողներից: Սակայն Աստծու շնորհով թագուհին գտնում է երեք խաչափայտներն էլ և անգամ՝ Պիղատոսի ձեռքով գրված եռալեզու տախտակը: Թագուհին, գտնելով Խաչափայտը, տրտմում է, քանի որ չի կարողանում զանազանել, թե այդ երեք խաչափայտերից որն էր տերունականը: Սակայն Երուսաղեմի պատրիարք Մակարիոս եպիսկոպոսը հավատով լուծում է այդ խնդիրը և փարատում թագուհու տրտմությունը: Նա աղոթքով Աստծուց նշան է խնդրում, որ Նա ցույց տա, թե որն է Սուրբ Խաչը: Եվ հրաշքը չի ուշանում: Մի կին երկարատև հիվանդությունից հետո մահամերձ վիճակում է լինում: Մակարիոս եպիսկոպոսը հավատում է, որ Տիրոջ խաչը, որի վրա թափվել է Նրա Արյունը, կառողջացնի այդ կնոջը, եթե նրան մոտեցնեն Խաչափայտին:

Առաջին երկու խաչերը, որոնք ավագակներինն էին, կնոջը ոչ մի օգուտ չեն տալիս, սակայն երբ նրան հպում են Տիրոջ Խաչին, կինը լիովին առողջ անում է, ոտքի կանգնում և Աստծուն փառք տալիս: Այնուհետև այդ Խաչի միջոցով, որով Տերը հաղթեց մահին և ավերեց դժոխքը, հարություն առավ մի պատանի, և էլի բազում հրաշքներ կատարվեցին, ինչը տեսնելով՝ շատ հրեաներ դարձի եկան ու մկրտվեցին: Հուդան էլ, ով ցույց էր տվել խաչափայտի գտնվելու տեղը, իր ցեղակիցների հետ մկրտվեց և անվանվեց Կյուրեղ^{**}, մեծ շնորհների արժանացավ ու հասավ եպիսկոպոսի աստիճանի: Հետագայում նա Տիրոջ անվան համար նահատակվեց՝ արժանանալով մարտիրոսական պսակի:

* Ենթադրվում է, որ խաչափայտը գտնվել է 327 թ.-ին:

** Սա այն Կյուրեղն է, ում հիշատակում ենք Մեծի պահոց երկրորդ շաբաթ օրը, և տոնացույցում նա անվանվում է «մյուս Կյուրեղ», որպեսզի չշփոթենք Կյուրեղ Երուսաղեմացու հետ:

Ըստ ավանդության՝ այդ Հուդա-Կյուրեղը սուրբ Ստեփանոս Նախավկայի ցեղից էր: